

Р. В. Мельник

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ
АСПЕКТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ,
ПЕРЕРОБЛЕНИХ У
ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ

МОНОГРАФІЯ

Київ
«Центр учбової літератури»
2017

Р. В. Мельник

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ
АСПЕКТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ,
ПЕРЕРОБЛЕНИХ У
ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ

МОНОГРАФІЯ

Київ
«Центр учбової літератури»
2017

УДК 343.983:351.753.2 (075.8)

ББК 67.51:67.52я73

М 48

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*

Рецензенти:

Клименко Н. І. – професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Європейського університету, доктор юридичних наук, професор;
Сергєєва Д. Б. – доцент кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник..

Автор: Мельник Р. В. – головний судовий експерт відділу дослідження та сертифікації зброї лабораторії криміналістичних видів досліджень Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, доцент кафедри цивільного, господарського та кримінального права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», кандидат юридичних наук, лауреат премії Президента України для молодих вчених.

М 48 **Мельник Р. В.** Теоретичні та практичні аспекти криміналістичного дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю.[текст] Монографія. / Р. В. Мельник – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 186 с.

ISBN 978-617-673-534-2

Пропонована читачеві робота присвячена дослідженню теоретичних, методичних і практичних питань, пов'язаних із криміналістичним дослідженням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю. На основі наукових джерел визначено понятійний апарат об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, а також розглянуто питання, що виникають у процесі її сертифікації, і запропоновано класифікацію зазначеної категорії зброї. Досліджено механізм слідоутворення на гільзах і снарядах, зроблено детальний опис об'єктів, що вилучають під час ОМП, запропоновано перелік запитань, які необхідно вирішувати при дослідженні об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю. Розглянуто особливості ідентифікації за слідами на стріляних гільзах і снарядах; особливості функціонування балістичного обліку, його переваги та недоліки, шляхи їх усунення.

Монографія адресований курсантам, студентам, магістрам, аспірантам, ад'юнктам юридичних навчальних закладів, науково-педагогічним працівникам та працівникам правоохоронних органів.

УДК 343.983:351.753.2 (075.8)
ББК 67.51:67.52я73

ISBN 978-617-673-534-2

© Мельник Р. В., 2017.
© Центр учбової літератури, 2017.

УДК 343.983:351.753.2 (075.8)

ББК 67.51:67.52я73

М 48

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*

Рецензенти:

Клименко Н. І. – професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Європейського університету, доктор юридичних наук, професор;
Сергєєва Д. Б. – доцент кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник..

Автор: Мельник Р. В. – головний судовий експерт відділу дослідження та сертифікації зброї лабораторії криміналістичних видів досліджень Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, доцент кафедри цивільного, господарського та кримінального права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», кандидат юридичних наук, лауреат премії Президента України для молодих вчених.

М 48 **Мельник Р. В.** Теоретичні та практичні аспекти криміналістичного дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю.[текст] Монографія. / Р. В. Мельник – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 186 с.

ISBN 978-617-673-534-2

Пропонована читачеві робота присвячена дослідженню теоретичних, методичних і практичних питань, пов'язаних із криміналістичним дослідженням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю. На основі наукових джерел визначено понятійний апарат об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, а також розглянуто питання, що виникають у процесі її сертифікації, і запропоновано класифікацію зазначеної категорії зброї. Досліджено механізм слідоутворення на гільзах і снарядах, зроблено детальний опис об'єктів, що вилучають під час ОМП, запропоновано перелік запитань, які необхідно вирішувати при дослідженні об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю. Розглянуто особливості ідентифікації за слідами на стріляних гільзах і снарядах; особливості функціонування балістичного обліку, його переваги та недоліки, шляхи їх усунення.

Монографія адресований курсантам, студентам, магістрам, аспірантам, ад'юнктам юридичних навчальних закладів, науково-педагогічним працівникам та працівникам правоохоронних органів.

УДК 343.983:351.753.2 (075.8)
ББК 67.51:67.52я73

ISBN 978-617-673-534-2

© Мельник Р. В., 2017.
© Центр учбової літератури, 2017.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ПРАВОВІ ТА НАУКОВІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТІВ, ПЕРЕРОБЛЕНИХ У ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ	9
1.1. Сучасні проблеми правового визначення об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	9
1.2. Поняття об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, у судовій балістиці	22
1.3. Класифікація об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, у судовій балістиці	37
Висновки до розділу 1	49
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПОПЕРЕДНЬОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ, ПЕРЕРОБЛЕНИХ У ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ	51
2.1. Попередні судово-балістичні дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	51
2.2. Особливості тактики огляду місця події при виявленні об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	64
2.3. Використання криміналістичних балістичних об'єктів при дослідженні об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	78
Висновки до розділу 2	89
РОЗДІЛ 3. СУДОВО-БАЛІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ОБ'ЄКТІВ, ПЕРЕРОБЛЕНИХ У ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ, ТА НАПРЯМИ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ	91
3.1. Особливості механізму утворення слідів на гільзах і снарядах, стріляних з об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	91
3.2. Криміналістичне дослідження конструктивних особливостей об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	102
3.3. Ідентифікація гільз і снарядів, стріляних з об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	113
Висновки до розділу 3	124
ВИСНОВКИ	126
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	129
Додатки	150

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ПРАВОВІ ТА НАУКОВІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТІВ, ПЕРЕРОБЛЕНИХ У ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ	9
1.1. Сучасні проблеми правового визначення об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	9
1.2. Поняття об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, у судовій балістиці	22
1.3. Класифікація об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, у судовій балістиці	37
Висновки до розділу 1	49
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПОПЕРЕДНЬОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ, ПЕРЕРОБЛЕНИХ У ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ	51
2.1. Попередні судово-балістичні дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	51
2.2. Особливості тактики огляду місця події при виявленні об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	64
2.3. Використання криміналістичних балістичних об'єктів при дослідженні об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	78
Висновки до розділу 2	89
РОЗДІЛ 3. СУДОВО-БАЛІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ОБ'ЄКТІВ, ПЕРЕРОБЛЕНИХ У ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ, ТА НАПРЯМИ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ	91
3.1. Особливості механізму утворення слідів на гільзах і снарядах, стріляних з об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	91
3.2. Криміналістичне дослідження конструктивних особливостей об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	102
3.3. Ідентифікація гільз і снарядів, стріляних з об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю	113
Висновки до розділу 3	124
ВИСНОВКИ	126
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	129
Додатки	150

Актуальність теми. Щороку збільшується кількість злочинів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, перероблених стартових і газових пістолетів, а також пістолетів і револьверів, призначених для відстрілів набоями, спорядженими металевими снарядами не смертельної дії як вітчизняного, так й іноземного виробництва. В Україну постійно ввозять нові зразки зброї іноземного виробництва, у тому числі нарізної короткоствольної, мисливської, спортивної.

Станом на 1 січня 2016 р. на обліку в Центральній кулегільзотечі Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру (ДНДЕКЦ), МВС України зареєстровано 866 нерозкриті злочини (у тому числі вбивства, нанесення тяжких тілесних ушкоджень, розбійні напади), учинених із використанням перероблених стартових і газових пістолетів, а також пістолетів і револьверів, призначених для відстрілів набоями, спорядженими металевими снарядами «несмертельної дії». Так, якщо у 2005 році на обліку перебувало лише чотири нерозкритих злочини, то в 2006 р. – 13, 2007 р. – 28, 2010 р. – 82, 2011 р. – 121, 2012 р. – 130, 2013 р. – 148 та 2014 р. – 198, 2015 р. – 234.

За останні роки набули широкого розповсюдження та перебувають у вільному продажу пістолети виробництва Туреччини, які, згідно з маркувальними позначеннями, класифікують як сигнальні (стартові). Такі пістолети провозять через кордон без проведення належної сертифікації відповідними органами. Також спостерігається стала тенденція щодо збільшення кількості осіб, які виявляють бажання придбати їх.

Водночас швидке та своєчасне розслідування злочинів, учинених із використанням переробленої вогнепальної зброї, неможливе без застосування знань судової балістики, що є галуззю криміналістичної техніки, як під час проведення попередніх досліджень об'єктів у процесі огляду місця події (ОМП), судово-балістичних, так і перевірок за регіональними й центральними балістичними обліками.

Значний внесок у дослідження теоретичних проблем криміналістики та судової експертизи зробили вчені-криміналісти України та інших держав: Т. В. Авер'янова, І. А. Алієв, Л. Ю. Ароцкер, О. Ф. Аубакіров, Р. С. Белкін, В. В. Бірюков, А. І. Вінберг, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко, Г. І. Грамович, Ф. М. Джавадов, А. В. Іщенко, Н. С. Карпов, Н. І. Клименко, І. І. Когутич, В. О. Коновалова, М. В. Костицький, І. І. Котюк, І. Ф. Крилов, В. С. Кузьмічов, Є. Д. Лук'янчиков, О. М. Моїсєєв, Ю. Ю. Орлов, О. Р. Росинська, М. В. Салтевський, М. Я. Сегай, І. Я. Фрідман, В. Г. Хахановський та ін.

У різні періоди окремі аспекти криміналістичного дослідження вогнепальної зброї досліджували В. Ф. Гущин, М. М. Зюскін,

Актуальність теми. Щороку збільшується кількість злочинів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, перероблених стартових і газових пістолетів, а також пістолетів і револьверів, призначених для відстрілів набоями, спорядженими металевими снарядами не смертельної дії як вітчизняного, так й іноземного виробництва. В Україну постійно ввозять нові зразки зброї іноземного виробництва, у тому числі нарізної короткоствольної, мисливської, спортивної.

Станом на 1 січня 2016 р. на обліку в Центральній кулегільзотечі Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру (ДНДЕКЦ), МВС України зареєстровано 866 нерозкриті злочини (у тому числі вбивства, нанесення тяжких тілесних ушкоджень, розбійні напади), учинених із використанням перероблених стартових і газових пістолетів, а також пістолетів і револьверів, призначених для відстрілів набоями, спорядженими металевими снарядами «несмертельної дії». Так, якщо у 2005 році на обліку перебувало лише чотири нерозкритих злочини, то в 2006 р. – 13, 2007 р. – 28, 2010 р. – 82, 2011 р. – 121, 2012 р. – 130, 2013 р. – 148 та 2014 р. – 198, 2015 р. – 234.

За останні роки набули широкого розповсюдження та перебувають у вільному продажу пістолети виробництва Туреччини, які, згідно з маркувальними позначеннями, класифікують як сигнальні (стартові). Такі пістолети провозять через кордон без проведення належної сертифікації відповідними органами. Також спостерігається стала тенденція щодо збільшення кількості осіб, які виявляють бажання придбати їх.

Водночас швидке та своєчасне розслідування злочинів, учинених із використанням переробленої вогнепальної зброї, неможливе без застосування знань судової балістики, що є галуззю криміналістичної техніки, як під час проведення попередніх досліджень об'єктів у процесі огляду місця події (ОМП), судово-балістичних, так і перевірок за регіональними й центральними балістичними обліками.

Значний внесок у дослідження теоретичних проблем криміналістики та судової експертизи зробили вчені-криміналісти України та інших держав: Т. В. Авер'янова, І. А. Алієв, Л. Ю. Ароцкер, О. Ф. Аубакіров, Р. С. Белкін, В. В. Бірюков, А. І. Вінберг, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко, Г. І. Грамович, Ф. М. Джавадов, А. В. Іщенко, Н. С. Карпов, Н. І. Клименко, І. І. Когутич, В. О. Коновалова, М. В. Костицький, І. І. Котюк, І. Ф. Крилов, В. С. Кузьмічов, Є. Д. Лук'янчиков, О. М. Моїсєєв, Ю. Ю. Орлов, О. Р. Росинська, М. В. Салтевський, М. Я. Сегай, І. Я. Фрідман, В. Г. Хахановський та ін.

У різні періоди окремі аспекти криміналістичного дослідження вогнепальної зброї досліджували В. Ф. Гущин, М. М. Зюскін,

Б. М. Єрмоленко, А. В. Кокін, В. М. Ладін, В. К. Лисиченко, Б. М. Комаринець, Ю. В. Мішин, Л. Ф. Саврань, І. О. Сапожніков, Є. І. Стащенко, Є. М. Тихонов, О. І. Устинов, В. Ф. Черваков, Б. І. Шевченко. В Україні за останнє десятиліття кандидатські дисертації захистили В. В. Арешонков, А. В. Кофанов, Я. В. Новак, С. О. Торопов, Т. В. Тютюнник.

Водночас і досі існує низка проблем, пов'язаних з криміналістичним дослідженням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, вирішення яких потребує не лише теоретичного осмислення, а й практичного спрямування. Так, невіршеними залишаються окремі питання щодо з'ясування механізму утворення слідів на гільзах і снарядах від переробленої вогнепальної зброї, визначення їх системи й моделі та інші проблеми ідентифікації зазначеної категорії зброї. Якісному проведенню судово-балістичних експертиз перешкоджає відсутність затвердженої у встановленому порядку методики дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю.

Отже, необхідність вирішення та розроблення науково-методичних матеріалів існуючих проблем обґрунтовують актуальність та вибір теми дослідження.

Мета і задачі дослідження. *Мета* роботи полягає у створенні наукових, теоретичних і методологічних засад та розробленні практичних рекомендацій щодо криміналістичного дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю.

Для досягнення мети дослідження було поставлено такі *задачі*:

- розкрити сутність і поняття об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, та розробити їх класифікацію;
- конкретизувати експертні питання щодо криміналістичного дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;
- охарактеризувати ознаки, за якими ототожнюються об'єкти, перероблені у вогнепальну зброю;
- розкрити механізм слідоутворення на гільзах і снарядах, стріляних з об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;
- надати пропозиції щодо першочергових дій під час ОМП, вчинених із застосуванням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;
- узагальнити сучасну експертну практику ведення криміналістичних балістичних обліків та запропонувати обґрунтовані пропозиції щодо підвищення ефективності їх використання підрозділами Експертної служби МВС України;
- надати пропозиції та обґрунтувати доцільність проведення сертифікації старткової, сигнальної та газової зброї, яку ввозять в Україну із за кордону;
- охарактеризувати ознаки щодо визначення систем і моделей зброї за слідами на гільзах, які найчастіше піддаються переробленню;
- обґрунтувати необхідність формування центральних і регіональних натурних довідково-інформаційних колекцій переробленої зброї та слідів на стріляних гільзах і снарядах.

Б. М. Єрмоленко, А. В. Кокін, В. М. Ладін, В. К. Лисиченко, Б. М. Комаринець, Ю. В. Мішин, Л. Ф. Саврань, І. О. Сапожніков, Є. І. Стащенко, Є. М. Тихонов, О. І. Устинов, В. Ф. Черваков, Б. І. Шевченко. В Україні за останнє десятиліття кандидатські дисертації захистили В. В. Арешонков, А. В. Кофанов, Я. В. Новак, С. О. Торопов, Т. В. Тютюнник.

Водночас і досі існує низка проблем, пов'язаних з криміналістичним дослідженням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, вирішення яких потребує не лише теоретичного осмислення, а й практичного спрямування. Так, невіршеними залишаються окремі питання щодо з'ясування механізму утворення слідів на гільзах і снарядах від переробленої вогнепальної зброї, визначення їх системи й моделі та інші проблеми ідентифікації зазначеної категорії зброї. Якісному проведенню судово-балістичних експертиз перешкоджає відсутність затвердженої у встановленому порядку методики дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю.

Отже, необхідність вирішення та розроблення науково-методичних матеріалів існуючих проблем обґрунтовують актуальність та вибір теми дослідження.

Мета і задачі дослідження. *Мета* роботи полягає у створенні наукових, теоретичних і методологічних засад та розробленні практичних рекомендацій щодо криміналістичного дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю.

Для досягнення мети дослідження було поставлено такі *задачі*:

- розкрити сутність і поняття об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, та розробити їх класифікацію;
- конкретизувати експертні питання щодо криміналістичного дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;
- охарактеризувати ознаки, за якими ототожнюються об'єкти, перероблені у вогнепальну зброю;
- розкрити механізм слідоутворення на гільзах і снарядах, стріляних з об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;
- надати пропозиції щодо першочергових дій під час ОМП, вчинених із застосуванням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;
- узагальнити сучасну експертну практику ведення криміналістичних балістичних обліків та запропонувати обґрунтовані пропозиції щодо підвищення ефективності їх використання підрозділами Експертної служби МВС України;
- надати пропозиції та обґрунтувати доцільність проведення сертифікації старткової, сигнальної та газової зброї, яку ввозять в Україну із за кордону;
- охарактеризувати ознаки щодо визначення систем і моделей зброї за слідами на гільзах, які найчастіше піддаються переробленню;
- обґрунтувати необхідність формування центральних і регіональних натурних довідково-інформаційних колекцій переробленої зброї та слідів на стріляних гільзах і снарядах.

Об'єкт дослідження – експертна діяльність, пов'язана з проведенням експертами судово-балістичних досліджень під час кримінальних проваджень.

Предмет дослідження – криміналістичне дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять принципи та основні категорії діалектичного пізнання соціальних явищ і процесів розвитку та взаємозв'язку об'єктів реальної дійсності, система загальнонаукових і спеціальних методів, які є засобами наукового пошуку в арсеналі гуманітарних та юридичних наук, зокрема: *системно-структурний* – спрямований на визначення поняття і класифікації об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю (розділ 1); *структурно-функціональний* – застосовується при вивченні механізму слідоутворення на гільзах і снарядах, характерних для найпоширеніших зразків об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю (підрозділ 3.2); *статистичний* – передбачає вивчення експертних висновків і відомостей про злочини, вчинені з використанням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю (розділ 3); *анкетування* – призначений для надання статистичної інформації щодо проблем, пов'язаних з використанням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3); *експерименту* – для відстрілу конкретних зразків об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю (розділ 3), та виявлення стійкості утворення слідів на гільзах, залежно від кількості виконаних пострілів зі зброї (підрозділ 3.2); *спостереження* – для вивчення окремих аспектів проведення попередніх балістичних досліджень під час ОМП (розділ 2).

Емпіричну базу дослідження становлять слідча й експертна практика та статистичні дані про динаміку і кількість злочинів, учинених із застосуванням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, за 2007–2014 роки; результати експериментальних досліджень, проведених безпосередньо автором упродовж 2010–2014 років (253 постріли з переробленої зброї), для встановлення стійкості ознак на стріляних гільзах і снарядах; перевірки зброї за масивами Центральної кулегільзотеки ДНДЕКЦ МВС України щодо встановлення ознак перероблення (153 одиниці); результати анкетування працівників експертної спеціалізації (157 респондентів ДНДЕКЦ МВС України, НДЕКЦ при ГУМВС (УМВС) України та на транспорті), а також працівників слідчої спеціалізації щодо проблем призначення та проведення криміналістичних досліджень об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю (215 респондентів Головного слідчого управління МВС України, слідчі управління ГУМВС (УМВС) України); узагальнені дані за результатами вивчення 296 висновків ідентифікаційних і класифікаційних судово-балістичних експертиз (ДНДЕКЦ МВС України).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні дослідженням, у якому з урахуванням змін, що відбулися у практичній діяльності з проведення експертних дослі-

Об'єкт дослідження – експертна діяльність, пов'язана з проведенням експертами судово-балістичних досліджень під час кримінальних проваджень.

Предмет дослідження – криміналістичне дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять принципи та основні категорії діалектичного пізнання соціальних явищ і процесів розвитку та взаємозв'язку об'єктів реальної дійсності, система загальнонаукових і спеціальних методів, які є засобами наукового пошуку в арсеналі гуманітарних та юридичних наук, зокрема: *системно-структурний* – спрямований на визначення поняття і класифікації об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю (розділ 1); *структурно-функціональний* – застосовується при вивченні механізму слідоутворення на гільзах і снарядах, характерних для найпоширеніших зразків об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю (підрозділ 3.2); *статистичний* – передбачає вивчення експертних висновків і відомостей про злочини, вчинені з використанням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю (розділ 3); *анкетування* – призначений для надання статистичної інформації щодо проблем, пов'язаних з використанням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3); *експерименту* – для відстрілу конкретних зразків об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю (розділ 3), та виявлення стійкості утворення слідів на гільзах, залежно від кількості виконаних пострілів зі зброї (підрозділ 3.2); *спостереження* – для вивчення окремих аспектів проведення попередніх балістичних досліджень під час ОМП (розділ 2).

Емпіричну базу дослідження становлять слідча й експертна практика та статистичні дані про динаміку і кількість злочинів, учинених із застосуванням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, за 2007–2014 роки; результати експериментальних досліджень, проведених безпосередньо автором упродовж 2010–2014 років (253 постріли з переробленої зброї), для встановлення стійкості ознак на стріляних гільзах і снарядах; перевірки зброї за масивами Центральної кулегільзотеки ДНДЕКЦ МВС України щодо встановлення ознак перероблення (153 одиниці); результати анкетування працівників експертної спеціалізації (157 респондентів ДНДЕКЦ МВС України, НДЕКЦ при ГУМВС (УМВС) України та на транспорті), а також працівників слідчої спеціалізації щодо проблем призначення та проведення криміналістичних досліджень об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю (215 респондентів Головного слідчого управління МВС України, слідчі управління ГУМВС (УМВС) України); узагальнені дані за результатами вивчення 296 висновків ідентифікаційних і класифікаційних судово-балістичних експертиз (ДНДЕКЦ МВС України).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні дослідженням, у якому з урахуванням змін, що відбулися у практичній діяльності з проведення експертних дослі-

джень, викладено проблемні питання, пов'язані з криміналістичним дослідженням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, встановленням систем та моделі зброї за стріляними гільзами і снарядами. Зокрема:

вперше:

– запропоновано класифікацію об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, за такими ознаками: загальними (перероблення самої зброї) та окремими (перероблення (заміна) її частин і механізмів);

– надано характеристику ознак щодо визначення системи й моделі зброї за слідами на гільзах, які найчастіше піддаються переробці;

– наведено перелік ідентифікаційних ознак об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;

– сформульовано авторське визначення поняття об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;

– обґрунтовано доцільність проведення сертифікації стартової, сигнальної та газової зброї, яка ввозиться в Україну із-за кордону;

удосконалено:

– рекомендації щодо першочергових дій під час ОМП, вчинених із застосуванням об'єктів, переробленої вогнепальної зброї;

– характеристику ознак, які утворюються на гільзах і снарядах, стріляних з об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;

– запитання, які ставить експерт під час ОМП щодо вилучення об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;

дістало подальший розвиток:

– рекомендації щодо використання АБІС «ТАИС» під час проведення судово-балістичних досліджень для розслідування злочинів, які вчиняються із застосуванням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;

– структура центральної бази даних ДНДЕКЦ МВС України з розподілом на її системні частини «Саморобна зброя» та «Перероблена зброя»;

– пропозиції щодо формування центральних і регіональних натурних довідково-інформаційних колекцій переробленої зброї та слідів на стріляних гільзах і снарядах.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані в роботі теоретичні положення, висновки і пропозиції можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – як основа для подальшого розроблення та удосконалення теорії криміналістичного дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;

– *практичній діяльності* слідчих та експертних підрозділів – при проведенні судово-балістичної експертизи в НДЕКЦ при УМВС України в Хмельницькій області; Науково-дослідному інституті МВС України; НДЕКЦ при УМВС України в Сумській області; НДЕКЦ при УМВС України в Миколаївській області; НДЕКЦ при УМВС України у Вінницькій області.

– *навчальному процесі* – при викладанні дисциплін: «Криміналістика», «Основи криміналістики», «Криміналістичне зброєзнавство», «Су-

джень, викладено проблемні питання, пов'язані з криміналістичним дослідженням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, встановленням систем та моделі зброї за стріляними гільзами і снарядами. Зокрема:

вперше:

– запропоновано класифікацію об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю, за такими ознаками: загальними (перероблення самої зброї) та окремими (перероблення (заміна) її частин і механізмів);

– надано характеристику ознак щодо визначення системи й моделі зброї за слідами на гільзах, які найчастіше піддаються переробці;

– наведено перелік ідентифікаційних ознак об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;

– сформульовано авторське визначення поняття об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;

– обґрунтовано доцільність проведення сертифікації стартової, сигнальної та газової зброї, яка ввозиться в Україну із-за кордону;

удосконалено:

– рекомендації щодо першочергових дій під час ОМП, вчинених із застосуванням об'єктів, переробленої вогнепальної зброї;

– характеристику ознак, які утворюються на гільзах і снарядах, стріляних з об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;

– запитання, які ставить експерт під час ОМП щодо вилучення об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;

дістало подальший розвиток:

– рекомендації щодо використання АБІС «ТАИС» під час проведення судово-балістичних досліджень для розслідування злочинів, які вчиняються із застосуванням об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;

– структура центральної бази даних ДНДЕКЦ МВС України з розподілом на її системні частини «Саморобна зброя» та «Перероблена зброя»;

– пропозиції щодо формування центральних і регіональних натурних довідково-інформаційних колекцій переробленої зброї та слідів на стріляних гільзах і снарядах.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані в роботі теоретичні положення, висновки і пропозиції можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – як основа для подальшого розроблення та удосконалення теорії криміналістичного дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю;

– *практичній діяльності* слідчих та експертних підрозділів – при проведенні судово-балістичної експертизи в НДЕКЦ при УМВС України в Хмельницькій області; Науково-дослідному інституті МВС України; НДЕКЦ при УМВС України в Сумській області; НДЕКЦ при УМВС України в Миколаївській області; НДЕКЦ при УМВС України у Вінницькій області.

– *навчальному процесі* – при викладанні дисциплін: «Криміналістика», «Основи криміналістики», «Криміналістичне зброєзнавство», «Су-

дово-балістична експертиза», «Криміналістичні обліки», «Техніко-криміналістичне забезпечення слідчих дій і оперативно-розшукових заходів», «Участь спеціаліста при проведенні слідчих дій», «Теорія судової експертизи», «Теоретичні основи судової експертизи» в Львівському державному університеті внутрішніх справ; Національній академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького; Донецькому юридичному інституті МВС України; навчально-науковому інституті підготовки фахівців для експертно-криміналістичних підрозділів НАВС.

Апробація результатів монографії. Основні положення та результати дослідження оприлюднені у науково-практичному посібнику, у двох інформаційно-довідкових посібниках, а також у 39 наукових (фахових) публікаціях. Результати досліджень доповідались на 15 міжнародних, науково-практичних та науково-теоретичних конференціях і семінарах.

дово-балістична експертиза», «Криміналістичні обліки», «Техніко-криміналістичне забезпечення слідчих дій і оперативно-розшукових заходів», «Участь спеціаліста при проведенні слідчих дій», «Теорія судової експертизи», «Теоретичні основи судової експертизи» в Львівському державному університеті внутрішніх справ; Національній академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького; Донецькому юридичному інституті МВС України; навчально-науковому інституті підготовки фахівців для експертно-криміналістичних підрозділів НАВС.

Апробація результатів монографії. Основні положення та результати дослідження оприлюднені у науково-практичному посібнику, у двох інформаційно-довідкових посібниках, а також у 39 наукових (фахових) публікаціях. Результати досліджень доповідались на 15 міжнародних, науково-практичних та науково-теоретичних конференціях і семінарах.